

A decorative border with various flowers and leaves in shades of brown, tan, and cream, framing the central text. The background is a textured, aged paper with faint horizontal lines.

*Pedagogická
komunikace*

**Jaký je rozdíl mezi pedagogickou
a běžnou komunikací?**

Pedagogická komunikace

Vzájemná výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu, která slouží výukovým cílům.

Gavora, 1988

Výzkum pedagogické komunikace v ČR

- Mareš J., & Křivohlavý, J. (1995). *Komunikace ve škole.*
- Gavora, P. (2005). *Učitel a žáci v komunikaci.*
- Šed'ová, K., Švaříček, R., & Šalamounová, Z. (2012). *Komunikace ve školní třídě.*
- Šed'ová, K., Švaříček, R., Sedláček, M., & Šalamounová, Z. (2016). *Jak se učitelé učí. Cestou profesního rozvoje k dialogickému vyučování.*

Výzkum pedagogické komunikace zde

Analyzujte předložený text s cílem pečlivě charakterizovat výukovou komunikaci zachycenou v ukázce.

Flandersovo pravidlo 2/3

Flanders (1970)

- 45 min. vyučovací hodina
- 30 min. verbální komunikace
- 20 min. promluvy učitele
- 10 min. promluvy žáka

Švaříček, Šed'ová & Šalamounová (2012)

- 45 min. vyučovací hodina
- 36 min. verbální komunikace
- 27 min. promluvy učitele
- 9 min. promluvy žáka

Struktura výukové komunikace

IRF struktura

[předchozí sekvence]

iniciace → replika → feedback

[nová sekvence]

U: Kdy se narodil Karel IV.?

Ž: 1262.

U: Špatně. 1316.

Iniciace: otázky ve výuce

Uzavřené otázky

a

Otevřené otázky

• • •

Otázky nižší kognitivní náročnosti

a

Otázky vyšší kognitivní náročnosti

Iniciace: otázky ve výuce

Uzavřené otázky nižší kognitivní náročnosti

a

Uzavřené otázky vyšší kognitivní náročnosti

...

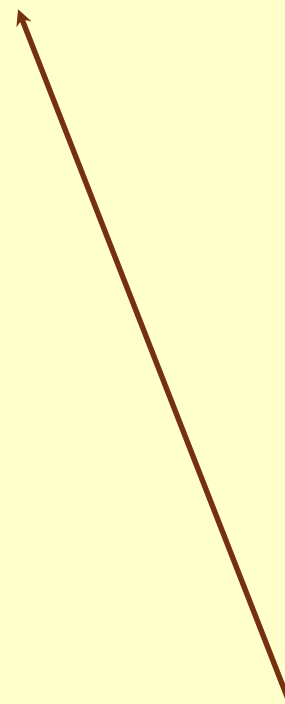
Otevřené otázky nižší kognitivní náročnosti

a

Otevřené otázky vyšší kognitivní náročnosti

Iniciace: Bloomova taxonomie kognitivní náročnosti...

Tvorba
Hodnocení
Analýza a syntéza
Aplikace
Porozumění
Zapamatování

Iniciace: UONKN

Otázky zaměřené na doslovné vybavení si faktu, jenž byl už alespoň jednou v nějaké podobě učitelem prezentován ve výuce. Na tyto otázky existuje pouze jedna správná odpověď, kterou učitel zná.

Příklad UONKN

U: Tak a poslední informace bude ode mě (*ukazuje na pojem na tabuli*), kdo to byl Antonín Koniáš? Co dělal? Já jsem vám k tomu četla článek. Co dělal? (*Kouká do třídy.*)

U: No, řekla bys to Jani?

Jana: Re-

U: No, re-

Jana: Rekatolizace.

U: Rekatolizace náboženství, takže znovu se obnovovalo jaké náboženství? (*Gestikuluje rukama.*) (2 s) Jaké jediné náboženství? (*Matěj se blásí.*) Jaké? Jediné, Matěji? (*Dan se blásí.*)

Matěj: Křesťanství.

U: No, (*plácne rukama k tělu, hlava na stranu*) katolickou víru. (*Pomalů.*)

Iniciace: UOVKN

Otázky směřující k tomu, aby žák prostřednictvím vyšších myšlenkových operací dospěl k jednomu správnému řešení. Odpověď není přímo dostupná z učebnice nebo jiného materiálu. Otázky vždy směřují k jediné správné odpovědi.

Často se používají ve výuce mluvnice, v přírodovědných předmětech, při výpočtech atd.

Příklad UOVKN

Žáci se dívali na kousek animovaného seriálu Dějiny udatného českého národa o Oldřichovi a Boženě, poté se vrací na svá místa, kde mají nakopírovaný úryvek z Dalimilovy kroniky.

U: Kde nám končí ten příběh, tady v tom textu?

Filip: Já si myslím, že tady ten devátý verš, o té kněžně Boře-, Boženě.

U: Hmm.

Iniciace: OONKN

Otázky jsou pokládány formou jednoduchého dotazování. Jako odpověď žáci vybírají odpovědi z početné množiny různých odpovědí. Na takové otázky existuje více správných odpovědí.

Příklad OONKN

U: Já bych se vás chtěla zeptat, jestli si myslíte, že to děti, dejme tomu v dnešní době, ve světě, tady u nás, mají lehké.

ŽŽ: Ne.

U: Jestli to mají snadné. A v porovnání třeba s dospělými.

ŽŽ: Ne.

ŽŽ: Nemají.

Iniciace: OOVKN

Žáci mohou za pomoci vyšších myšlenkových postupů libovolně odpovědět. Odpověď není přímo dostupná z učebních materiálů. Zároveň neexistuje pouze jedna správná odpověď.

Otázky, které žáky často vedou k argumentaci a vysvětlování svého stanoviska.

Příklad OOVKN

U: Já bych se vás chtěla zeptat, jestli si myslíte, že to děti, dejme tomu v dnešní době, ve světě, tady u nás, mají lehké. (**ŽŽ:** Ne.)

U: Jestli to mají snadné. V porovnání třeba s dospělými.

ŽŽ: Ne. Nemají.

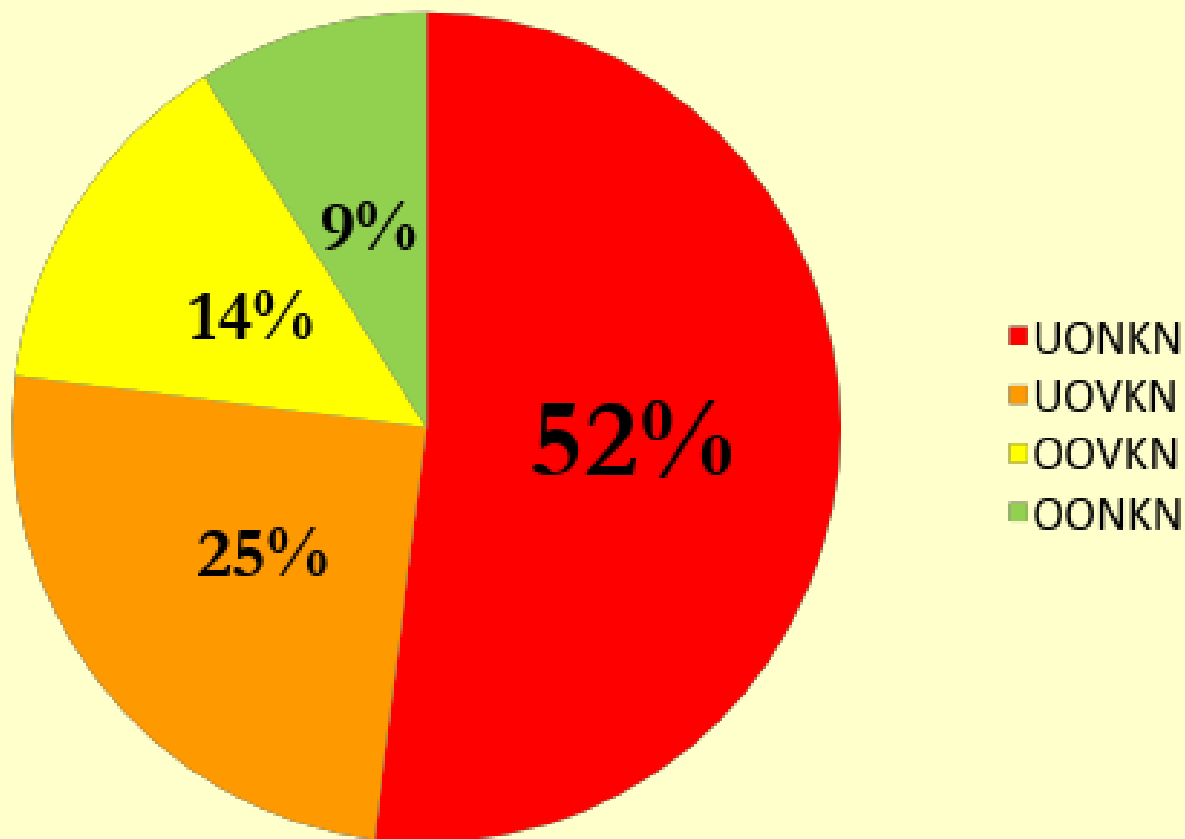
U: Proč říkáte všichni ne? Proč si to myslíte?

ŽŽ: sdělují si odpovědi mezi sebou, šum ve třídě, někteří se začínají hlásit.

U: Tak moment. Všichni se ztišíme. A bude odpovídat a bude mluvit jenom ten, kdo se bude hlásit. Nikdo si tady nebude zase pošuškávat. Tak, Terezko (*vyvolává hlásící se žačku*).

Ž Terezka: My děti to máme jasný, že třeba nějakých devět let budeme chodit na školu a budeme se muset učit. Že sice máme taky nějaký povinnosti, ale máme to přece jenom lehčí než rodiče, protože rodiče nikdy neví, kdy dostanou vyhazov z té práce, nebo nikdy neví, jestli budou mít práci...

Jaké je rozložení typů otázek ve výuce?

Replika: žákovské repliky

Žákovské odpovědi se liší podle toho, jakou otázku učitelé položí a také podle toho, jak učitelé typicky reagují na žákovské odpovědi.

Replika: žákovské repliky

Žákovské repliky jsou:

- krátké
- správné

- založeny na kolokabilitě či analogiích

Feedback: odpovědi učitele

Drtivá většina žákovských odpovědí ve výuce je označena za **odpovědi správné**. Takové odpovědi si většinou nezasluhují zvláštní pochvalu či ocenění, protože jsou učiteli považovány za normální.

Špatné odpovědi jsou považovány za deviace a málokdy bývají didakticky vytěženy.

Feedback: odpovědi učitele

Zamlčené hodnocení

Verifikační zpětná vazba

Formativní zpětná vazba hodnoticí

Formativní zpětná vazba metakognitivní

Formativní zpětná vazba s lešením

Uptake

Feedback: verifikační ZV

Obsahuje prosté potvrzení či vyvrácení správnosti odpovědi.

Je rychlá a z toho důvodu je ve výuce používána velmi často.

Příklad verifikační ZV

U: Jaká je lepší pozice, pro žadatele o hypotéku?
Mít smlouvu na dobu určitou, nebo neurčitou?

Ž: Neurčitou.

U: No, neurčitou, samozřejmě.

Feedback: formativní ZV hodnoticí

Obsahuje informace o tom, jaké změny provést, aby byl výkon žáka lepší.

Příklad formativně hodnoticí ZV

U: Takže můžu někoho poprosit, aby nás seznámil se životem této spisovatelky? Terézko, zkus. (*vyvolává hlásící se žákyni*)

Tereza: Narodila se roku 1953 v Olomouci, dětství kromě prvních tří let prožila v Praze, v roce 1983 emigrovala s rodinou do Rakouska. Psala divadelní hry a knihy, především pro děti a mládež. V roce 1995 se vrátila zpátky do Česka, dnes pracuje jako spisovatelka a scénáristka. Po maturitě na gymnáziu Jana Nerudy nemohla dále z politických důvodů studovat.

U: Výborně. Já myslím, že to bylo úplně úžasné. Jenom jde o to, když teď mluvíš o současnosti, tak to gymnázium ona určitě studovala před lety. Takže je potřeba ty informace pěkně seřadit chronologicky, jak jdou za sebou.

Feedback: Formativní ZV metakognitivní

Vede k přemýšlení o tom, jak myslíme a jak se učíme.

Zviditelňuje proces myšlení.

Umožňuje učit se od ostatních.

Příklad formativní ZV metakognitivní

Variace v matematice: žáci sestavují ze tří barev různé šály tak, že barvy kladou v různém pořadí za sebe. Aleš vytvořil čtvrtou šálu.

U: Děkuji, super. Mohu se tě zeptat, jak jsi postupoval, abys věděl, že ta šála už tu nebyla použítá?

Aleš: Tak zvolím si nějakou barvu. (*Ukazuje do prvního sloupce barev, že před ním byly v prvním sloupci použité již všechny barvy.*) A pak se podívám, ta druhá, jestli už se tam vyskytovala. A tak to promíchám.

Feedback: Formativní ZV s lešením

Učitel na žákovskou odpověď reaguje novou otázkou.

Poskytuje nové vodítko k přemýšlení.

Cílem je přimět žáka k přesnější nebo promyšlenější odpovědi a tím přimět žáka argumentovat.

Příklad formativní ZV s lešením

Matěj: Naše soustava se skládá z osmi planet a z toho jedna je Země. Planety obíhají kolem osy. Středem Sluneční soustavy je Slunce. Planety jsou v tomto pořadí: Merkur, Venuše, Země, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun.

U: No, není to zlé, ale vadí mi, že se otáčí kolem osy. Představ si, že máš planetu a máš osu tady (*kreslí na tabuli planetu a mimo ni kreslí osu*). Myslíš, že se ta planeta otáčí takhle dokola? (*ukazuje, jak by se planeta mohla otáčet*).

Matěj: Ne.

U: Takže kolem jaké osy?

Matěj: Kolem své.

U: Tam musí být kolem své osy. To musí to být naprosto přesné.

Feedback: uptake

Učitel použije žákovu odpověď k položení nové otázky a tím může dosáhnout triadické interakce či diskuse.

Cílem je motivovat žáka k tomu, aby svou odpověď co nejvíce upřesnil.

Příklad: uptake

Učitel: Tak co, šli byste se podívat na corridu?

Student: Jo.

Učitel: Proč ano?

Student: Mm, protože je to hezký.

Učitel: A v čem, v čem? Zkus, zkus mně říct, v čem je to hezký?

Struktura výukové komunikace

I: otázka nižší kognitivní náročnosti

R: krátká, správná

F: nerozvinutá